

PODBONESEC

Smrtna nesreča u kamnolomu

Pretekli tjeđan se je smrtno ponesreču par djelu 52 ljetni Gino Pusić iz Podbonesca, kar je djelu u kamnolomu »Italcementi« u Senčurju. Mož je djelu s pneumaticnim kladivom an je biu parvezan s pasom, ker je lomu kamen kajšnih 8 metru visokó. Kar je teu menjat prostor je odpnu pas an takrat je krivo stopu an padu u globino. Par padcu je udaru z glavo u kamen an si pretouku lobanjo. Preca so ga peljal u čedadski špitau, kjer je pa čez par ur umru. Na kraj nesreče so sobit paršili kapo od »Italcementi« an komisar od P. S. an pretor za konstatirat natančno kakuó je paršlo do nesreče.

SPINJON PRIVILIGIRANA VAS

Vasica Spinjon (Vrh) leži visokó 600 metru nad morjem, na desnim kraju Nadiže an šteje jih 40 ljudi. Redkokdaj zajde kajšen človek iz drugih krajev u tole zakotno vas, če izvzamemo kupcé sadja, a usedno imajo ti ljudje kar dvje cjesti,

SV. PETER SLOVENOV

Obljube ministra Togni-ja

Ko je biu onorevole Giuseppe Togni še minister (ministro) za državne udeležbe (Ministero delle Partecipazioni Statali) je objubu nekatjerim furlanskim parlamentarcem, de se bo interesiru za gor postaviti kajšno industriju u Nadiški dolini, ker samo takuó bi se zmanjšala mizerja an emigracija tjeđ kraju. U zadnjih ljetih je emigriralo iz naših krajev tarkaj ljudi, de nam da misliti, de boju u kratkem času naše gore ostale prazne, če se bo emigracija nadaljevala s tajšnim ritmom.

Vjemo, de so ble objube onorevolja Togni-ja samo predvolilne objube, a če je minister objubu, de se bo za naše kraje interesiru pomeni, de je priznu, kakuo potrebni smo pomoči.

Sadà Togni ni več minister za državne udeležbe ampà minister za javna dela, a usedno nas njegov naslednik ne bi smu kar takuó pozabit. Država zapravi potom I.R.I. (Istituto Ricostruzione Industriale) dosti milijard za industrializacijo an če se ne motimo je napoletanska industrija »Ciriò« za konzerve podprta od I.R.I. Ali ne bi mogla »Ciriò«, ki je največja industrija konzerv u Italiji, odpreti tud u Nadiški dolini eno fabriko, kot jih je gor postavila že u dostih krajih, kjer uspeva sadje. Par nas pardjelmo usako ljetu taužente ton sadja an ga ne vjemo kam prodati. Ta problem bi korlo hitro rešit, saj so ga furlanski parlamentarci že pred ljetu predlagal našim governantom.

MALI OBMEJNI PROMET OKTOBRA

Kot bomo lahko videli iz številk, je biu mali obmejni promet oktobra malo buj slab kot septembra mjesca. Ljudje so imjel u tjem času dosti djela s spraviljanjem sadja an drugih puojških pardjelku an spraviljanjem drv za zimo. Vsedno pa je bluo skuoz obmejne bloke 14.431 prehodu an tuó 11.339 »lasciapassare«, 3.052 z dvolastniško izkaznico an 40 s »passaportom«.

Skuoz blok u Stupci je bluo 6.924 prehodu: iz italijanske strani 2.402, iz jugoslovanske pa 5.522.

Skuoz Učjo je bluo 654 prehodu: iz italijanske strani 384, iz jugoslovanske pa 270.

Skuoz Most na Nadiži (Ponte Vittorio) je bluo 1.646 prehodu: iz italijanske strani 56, iz jugoslovanske pa 1.590.

Skuoz Polavo pri Čepelatiščih je bluo 734 prehodu: iz italijanske strani 96, iz jugoslovanske pa 638.

Skuoz Solarje pri Dreki je bluo 952 prehodu: iz italijanske strani 454, iz jugoslovanske pa 498.

Skuoz Klinac je bluo 404 prehodu: iz italijanske strani 130, iz jugoslovanske pa 274.

Skuoz Mišček je bluo 1.025 prehodu: iz italijanske strani 809, iz jugoslovanske pa 216.

Skuoz sezonski blok u Boketi pri Topolovem je bluo 40 prehodu iz jugoslovanske strani. Skuoz sezonski blok u Robediščih je bluo 1.906 prehodu: iz italijanske strani 50, iz jugoslovanske pa 1.856. Skuoz sezonski blok Kum je bluo 92 prehodu: iz italijanske strani 54, iz jugoslovanske pa 38.

Z dnem 18. novembra boju zapriji za zimski čas obmejni blok u Skaloh pri Grmeku. Odprli ga boju spet na pomlad, kar se boju začela djela na puoju.

TAJPANA

Naši po svietu - foresti k nam

Zvjedali smo, ke pred nekaj časa so u našem komunu nardili nekéj, ke no se súsje judje zgražajo. Komunski konsej e delibeóu, de bo uzeu adnega novega impjegada, ke u je doma iz Cavazzo Carnico. Tej ke ve vidimo, D'Andrea (takolé o se kliče novi impjegat) u nje taz naših vasi an anjelé to ga nje nančej par hiši, ker u je šnje par soudade, an na komunu, tej ke to zgleđa, u ga žej čaka impjegat. Ne vjemó kuó o má az 'dne titulje an merite te sin iz Cavazza, de ga bo uzeu naš komun za impjegada; judje no pravijo, ke to ma beti' tuó nekaka komedija za nam dati impjegada, ke u ne bo znóu govoriti po naše. No mar to če pomati še tuó, ke o snubi no tipajšćico, ke na má oče konseljerja, drugače te u bi ne paršou taz Svizzeru votuvat za njega uzeti. D'Andrea, no pravijo, u bi moru priti ta na puoš impjegade od komun, ke no jo če lošti in penšjon prece. Ta ne simpri govorila po naše z ljudmi, ke njeso znali se špjegati drugač.

To nje dougo od tega, ke smo pisali, ke to je tu našem komunu več dižokupanih maeštru. Če jim že nečejo dati puoš za učiti tu škuoli, naj bi uzeli 'dneja tjeđ na komun, saj bi sigurno buošje znóu djelati na komunu koj te iz Cavazza, ke u njema »titolo di studio«. Poleg tjeđ maeštrov sta še dua »raglionerja« an venča part naših mladih judi, ke no majó te škuole, ke u má D'Andrea. Ali komunski konseljerji ne vjedó za te domače škuolane judi? Ali se zdi konseljerjam jušto tuó kar djelajo?

Če komunski konsej e delibeóu uzeti za impjegada forešterja, naj bi usaj za te puoš razpisu »concorso«. Tele bót je naš konsej naredu veliko napako an zatuó no majó judje ražon, de godrnjajo.

SOVODNJE

Kam s sadjem?

Malokajšen bo vjervu, de leži par nas še dosti sadja po tleh. Sada, ko je pričel padati dež, bo tisto sadje sevjede kar zgnilo na tleh. Narava nas je ljetos nadvsem bogato obdarila an sada ne vjemo kam iti s tjem sladkim pardjelkom. U Čedadu zlo slabo plačujuje jabuka an hruške, saj dajejo komaj 1.500 do 2.000 za kvintal izbranih jabuk. Kup bi pravzaprav ne biu slab, če bi ga lahko po tjem kupu prodali doma, a ga gor pejati na trg. Za prevoz enega kvintala muormo plačati 250 lir, za vago (pezo) 100 lir, potovanje osebe, ki na trgu prodaja pa 250 lir. U resnici ušafamo u Čedadu za en kvintal zbranih jabuk, potlé ko je človek zgubu dosti časa s pobjeranjem an odbjeranjem an za potovanje, samo 900 do 1.400 lir. Zadnje čase pa ga je tud težkuó spraviti u denar še za ta kup, ker so menda že vsi veletrgovci založeni s sadjem za celo ljetu.

De bi sadje stisnili u most se nam tud ne izplača, ker nimamo posod an nove so zlo drage. Tiste stare, ki smo jih imjel že od drugih ljet u kljeteh, so že vse pounne. Takuó bo par nas dosti sadja zgnilo, ker tud živina ga ne mara več jest.

Ze dosti ljet govorijo, de boju gor postavili u Nadiški dolini fabriko za marmelado an konzerve. Če bi bla ta, bi imjelo sadje sigurno buj visok kup an ljudje bi se tud potrudili, de bi imjeli še večje pardjelke, saj bi fabrika sigurno hodila kupovat sadje po vaseh na lice mesta.

CJESTA U TRČMUNU SLABA

Ljetos na pomlad je bla dograjena cjesti, ki vodi iz Čepelatišč u Trčmun. Povjedati pa muoram, de je zlo u slabem stanju an če je ne boju u kratkem posuli an potlačili, se ne moglo spomladi več voziti po njej. Zima je pred vrati an začelo se bo slabo vreme an takuó jo bosta dež an snjež popounoma razrila. Komun bi muoru zatuó hitro poskarbjet za popravilo, ker drugače boju stroški buj veliki. TRČMUN BREZ DUŠNEGA PASTIRJA Pretekli tjeđan so premestil fajmoštra

Don Marina Stefanutti-ja iz Trčmuna u Lauco. Ljudje se troštajo, de jim bo videmska škofija preca poslala novega an sevjeda njihova želja je, de bi znu domačo govorico.

CESTA U MECANO

Pred dnevi so odprli djeluni center, de bó zgradiu novo cjestu, ki bo vezala vas Mečano z dolino. Za nardit tisto djelo je država dala 1.500.000 lir. Preteklo nedeljo so se zbrali usi tisti, ki boju odstopil zemljo, po kateri bo šla cjestu. Ložli so se usi dakordo an zatuó so cjestu začel že djelat.

REZIJA

HUDA NESREČA PRI DELU

16 letni Gelindo Buttolo iz Učje se je hudo ponesrečil v gozdu pri sekanju smrek. Puob je nerodno stopil in padel v prepad. Na srečo ga je zadržalo grmovje, ker drugač bi se sigurno ubil. Pri padcu si je močno poškodoval prsni koš in se bo mogel zato zdraviti najmanj 30 dni. IZ NAŠIH VASI

FOJDA

NOV PUOŠTNI OFICIH U CAMPEJU

Dne 15. novembra so odprli u Campeju nov puoštni oficij. Do sada so muorili hodit ljudje na puoštu u Fojdo, kar je bluo zlo nerodno za oddaljene vasi. Te zadnje ljeta imajo ljudje nimar več opravila s puoštu, ker šteje tud komun Fojda dosti emigrantu.

ZA SKUOLO U TIPANI

Te dni je ministrstvo za zaklad (Ministero del Tesoro) dalo vjedati našemu komunu, de je odobrilu an dodelilo 6 milijonu lir za drugi loš skuol tu Tipani. U novih lokalih to če beti rat puošta se za »Scuola Materna« O.N.A.I.R., ke na je anjelé tu njim zlo slabim an nezdravem lokalu ta pod oficije od komun.

tacijoni, táboto bomo znali zbrati jušto može, ker tezejeló so nam jo slabo zagodli«.

DEBELEŽI BREZ VODE

Skuozdre Debelež u je napejan akvedot »Krnhaat«, ke u daje dobro pitno vodu sedmim komunom furlanske raunine an selakor u ne bo majedan vjervu, ke Debeleži, ke no štejejo 20 hiš an no leže tik ob cjesti, no njemajo akvedota. Judje no se muorejo servijati potoka, ke u teče blizu vasi an ta voda to se kapi na nje zdrava, ker se med tekom nauzame usjeđ porke-rij. Pred parimi ljeti je nekaj judi blo bounih vero zavoj slabe vode an usedno u se nje majedan od komun interesóu, de bi Debeležu nardili akvedot.

Kaj na bi koštala nausezadnje na fontana, saj u gre skuoz Debelež tubo od okvedota, ke u daje pitno vodu dosti mijarjem judem.

Friuli - Venezia Giulia: regione da costituire

II

Diego De Castro ha, piú degli altri, studiato questo problema ma la sua soluzione non ci piace per il fatto che implica il mantenimento delle provincie e quindi non contribuisce a snellire burocraticamente la regione; a noi sembrerebbe piú opportuno prevedere una ripartizione dei proventi della regione tutta in base alla densità della popolazione, e quindi in base alle necessità, delle varie circoscrizioni mandamentali e in base anche al loro gettito fiscale.

Sappiamo però che questa nostra è una soluzione soltanto timidamente avanzata e sulla quale bisognerebbe discutere alquanto; è inutile infatti nascondere che sotto il velo delle discussioni che dividono gli udinesi dai triestini, in riferimento alla costituzione della regione, c'è la concreta paura di una ingiusta divisione dei proventi della regione: i primi temono che le entrate vadano tutte a potenziare l'industria e il porto di Trieste e i secondi che le stesse servano esclusivamente per iniziative atte a migliorare l'agricoltura e l'industria friulane. Ecco perché allora, secondo noi, il problema piú difficile e piú concreto è proprio quello di trovare un equo criterio per la divisione dei proventi con garanzie previste dallo statuto regionale.

Crediamo di aver messo il dito proprio sulla piaga, proprio cioè su ciò che maggiormente avvelena i rapporti tra triestini ed udinesi; infatti per tutto il resto e gli uni e gli altri dovrebbero essere felicissimi della loro convivenza in un'unica regione. Le economie friulane e triestine sono infatti complementari e non uguali e non c'è quindi il pericolo di una concorrenza tra di esse: i beni strumentali prodotti dall'industria triestina possono aiutare l'agricoltura friulana e i prodotti di quest'ultima trovano facile sbocco in Trieste tanto piú facilmente oggi in quanto l'Istria sta organizzandosi in un nuovo giro economico.

Ma vogliamo toccare un'altra questione, un altro problema, quello delle minoranze linguistiche che devono essere tutelate, e diciamo subito che questo problema è connesso con quello della istruzione primaria e, perché no, anche secondaria.

Quello che diremo potrà sembrare strano o forse anche sgradito; ma avvertiamo subito che i sentimenti che ci spingono a qualche affermazione sono esclusivamente quelli di attaccamento alle tradizioni dei padri, quelli di un prepotente desiderio che non abbia a morire ciò che grandemente amiamo; non parliamo per riuscire graditi ad alcuno ma semplicemente perché sentiamo che è nostro dovere difendere la lingua dei padri, sia essa quella slovena, sia essa quella friulana, sia essa quella tedesca. Amiamo la lingua italiana, ma tra un friulano che parla in italiano (o peggio in veneto) ed un friulano che parla in friulano confessiamo di sentire maggiore simpatia per il secondo e così soffriamo quando ci accorgiamo che un abitante delle valli del Natisone si vergogna (purtroppo è così!) di parlare nella lingua insegnatagli da sua madre.

Per questo, mentre riconosciamo che la lingua ufficiale della regione dovrà essere quella italiana, auspichiamo che i cittadini italiani di lingua slovena e di lingua tedesca abbiano il diritto di usare le loro lingue nei rapporti orali e scritti

con le autorità giudiziarie ed amministrative.

Siamo anche contenti nel constatare che il progetto socialista di statuto regionale contempla nell'articolo 7: «L'istruzione nelle scuole pubbliche, materne ed elementari, deve essere impartita anche nella lingua materna degli alunni, quando ne facciamo domanda le famiglie per un numero di alunni non inferiore a cinque»; i figli dei cittadini italiani di lingua slovena o di lingua tedesca potranno così avere l'opportunità di imparare ad esprimersi, oralmente e per iscritto, in due lingue con evidente vantaggio per la loro vita di lavoratori e di cittadini residenti in zona di confine. L'art. 7 sopracitato del progetto di statuto presentato dai deputati socialisti può forse suscitare meraviglia e in qualcuno anche un sentimento di forte opposizione; si potrebbe osservare che la scarsa precisione e la discutibile portata del termine «lingua» aprirebbero le porte della scuola primaria al friulano e forse anche al veneto.

Se qualcuno si scandalizza di ciò non sappiamo proprio che fare; osserveremo soltanto che, in base all'articolo in discussione, e qualora le famiglie lo richiedano per un numero di alunni non inferiore a cinque, l'istruzione deve essere impartita nelle scuole materne ed elementari anche nella lingua materna: l'opportunità, la necessità della conoscenza dell'italiano non verrebbero di certo ad essere messe in dubbio; inoltre a noi pare che la tradizione culturale friulana sia un valore che meriti di essere difeso dal pericolo, non ipotetico ma reale, di un suo malinconico tramonto. Il prof. Alessandro Vigevani parlando recentemente di cose friulane all'Università Popolare di Udine ha concluso, in riferimento alla sopravvivenza delle tradizioni locali nostrane, con un inno alla speranza.

Noi invece, forse perché siamo piú ingenui, vogliamo batterci: chiediamo che nelle scuole medie vengano istituiti dei corsi facoltativi di storia regionale, di letteratura e di lingua friulana, di letteratura e lingua slovena, giacché ci accorgiamo che, per esempio, è ben facile trovare udinesi colti che, pur sapendo parlare bene il friulano, non lo sanno invece scrivere e stentano perfino a leggerlo correntemente; e altrettanto può dirsi per i cittadini italiani delle valli del Natisone in riferimento allo sloveno.

Un ingresso, sia pure in forma facoltativa, di queste discipline nelle scuole di ogni ordine e grado della regione sarebbe probabilmente sufficiente a rialzare il prestigio delle parlate locali nelle coscienza di molti e di far capire ai nostalgici del nazionalismo che, come il parlare in friulano non è attentato di lesa italianità, così il parlare e lo scrivere in sloveno o in una delle sue varietà lessicali e morfologiche costituisce, in qualsiasi circostanza o quasi, un diritto tutelato dalla costituzione.

E' ora che tutti si convincono che il regionalismo è entrato nella costituzione e che quindi bisogna trarre tutte le logiche conseguenze; il peccato politico di ieri, del tempo fascista, è diventato l'ortodossia costituzionale di oggi; noi regionalisti siamo questa volta dalla parte del diritto oltre che dell'equità e intendiamo difendere la costituzione contro ogni tentativo di involuzione nazionalista.

K rojstnemu dnevu Franceta Prešerna

France Prešeren je osrednja osebnost in najvišji vrh slovenske kulture. Rodil se je 3. decembra 1800 v Vrbi, umrl 8. februarja 1849 v Kranju. V njem občudujemo pesnika — genija, mojstra slovenske besede, umetnika, čigar delo je vzkliklo iz osrčja naše duševnosti. Ne razočaranje nad svetom ne obup nad trdnimi udarci usode, ne pretresi srca niso mogli zatreti v njem želje, »da zbudil bi slovensčino celo« in »da bi vrnili k nam se časi sreče«. V dobi, v kateri je živel, je bil upornik, iskalec novih poti, neuklonljiv po značaju in volji. Postal je temelj slovenske kulture. Vse evropske struje od antike do romantike so se strnile v njegovi liriki in ubrano enoto, prežarjeno z ognjem njegove ustvarjalne sile. V dvajsetih letih svojega literarnega udejstvovanja je zvezal sodobnost z vrednotami preteklosti. In cesar niso mogla uresničiti pokolenja pred njim, je storil sam. Ne da bi suženjsko posnemal tujino je na dognanjih Evrope in v duhu slovenske svojstvenosti samoniklo ustalil zakone slovenske poetike in slovstvenega izraza. Dokazal je, da more tudi naš jezik, čeprav je bil takrat še preprost in neizkoren, izraziti najtanjše drhtljaje čustev in najvišje zaletke misli. In res skoraj ni v njegovem pesniškem izročilu umotvora, ki te ne bi presenetil po oblikovni dovršenosti in po neposrednosti doživetja, ki ga izpoveduje. Čeprav je knjiga »Poezije« skromna po obsegu, je po vsebini izredno bogata, naš resnični veliki tekst. Iz nje so rastle poedinci in rodovi vse do danes. In kakor je bilo Prešernovo ime v drugi polovici minulega stoletja bojno geslo mladih, ko so se dvignili z Levstikom na čelu proti nazadnjaškimi silam v slovenski kulturi, tako je pomenilo slovenskemu ljudstvu v štirih letih osvobodilnega boja simbol vere v zmago pravice nad krivico in nasiljem.

Vse manj branja

Ko slišimo toliko dobrega o prednostih, ki jih je svetu dalo izdajanje cenenih žepnih knjig, bi človek mislil, da se bodo začetniki te iznajdbe, Američani, lahko pohvalili z vse večjo priljubljenostjo branja in knjig. Za čudo pa je resnica drugačna: Ameriški inštitut za raziskovanje javnega mnenja je pri svojih zadnjih preizkusih ugotovil, da samo še 17 odstotkov Američanov bere knjige, znanstvene ali leposlovne.

Ta odstotek je najnižji med angleško govorečimi deželami in seveda prav klavrn v primeri z mnogimi drugimi. Kako je to mogoče? Poglavitni krivec je očitno televizija; poročilo pravi, da je dejansko uničila številne domače knjižnice. Veliko je število otrok, ki bi ostrmeli, ko bi videli starše, da zvečer vzamejo kako knjigo v roke. Tudi med absolventi srednje šole jih je malo, ki bi se kaj brali, in to je seveda slabo znamenje za prihodnjo inteligenco. Vse skupaj hkrati pomeni, da so mlajši ameriški rodovi vse bolj izpostavljeni vplivu »množičnih sredstev«, radia in televizije, ki sta s svojim velikim deležem propagande in reklame zelo nezanesljiva oblikovalca razuma in duševnosti.

In ker druge dežele naglo ubirajo pot

za Ameriko, kar je neogibno, da si bodo osvojile njene tehnične pridobitve, bodo kmalu tudi same stale pred enakimi vprašanji.

Najstarejši časopis na svetu

So »Kitajske novice«, ki so prišle izhajati že leta 363. Ta časopis je izhajal v Pekingju neprekinjeno vse do leta 1935, ko so Japonci zasedli Peking. Tudi »Pekinski glasnik«, ki so ga ustanovili leta 1750, je pod istim imenom neprekinjeno izhajal celih 1200 let.

SLAB SLUH

»Dovolite, moje ime je Smrdokavra!«

»Kako?«

»Moje ime je Smrdokavra.«

»Oprostite, ne razumem vas dobro!«

»Ime mi je Smr-do-kavra.«

Tedaj se prične oni drugi na glas smejati: »Ha - ha - ha! Saj si niti misliti ne morete, kaj idiotskega sem razumel, da ste dejali: »Smrdokavra!«

Furlanščina in slovenščina

(Nadaljevanje)

Ostale dogodke te noči je doživljal le bi naučil na tak nepedagoški sistem otroke italijanščine. Osnovna šola traja samo pet let, in še takrat je vmes skoraj več počitnic in prostih dni kot pa pouka, tako da učitelji pri najboljši volji ne morejo naučiti otrok s sedanjim nepedagoškim sistemom italijanščine, da o drugih predmetih, kot n. pr. o matematiki, niti ne govorimo. Če je višjim šolskim oblastem res kaj na tem, da se na-

Odličen dovtip

Peter pripoveduje v družbi šalo o učencu, kateremu je učitelj na izpitu dejal: »Če mi odgovoriš na prvo vprašanje, ti na drugega ne bo več treba odgovarjati! Torej — prvo vprašanje: Koliko las ima na glavi človek? Učenec odgovori brez premišljanja: »389.472!« In ko ga učitelj začuden vpraša: »Od kod pa veš tako natanko?« pravi učenec: »To je pa že drugo vprašanje!« Šala ima uspeh. Vsi se od srca smejejo.

Naslednjega večera zbudi Petra nena doma telefon: »Oprosti, tukaj je Janez Veš, sedimo v družbi in pripovedujem tisti tvoj odličen dovtip od včeraj — samo zdaj se ne morem spomniti: Koliko las je že bilo?«

Zgodovina slovenskega slovstva v nemščini

V kratkem izide pri založbi Greyter & Co. v zahodnem Berlinu zgodovina slovenskega slovstva v nemškem jeziku, ki jo je napisal ljubljanski univerzitetni profesor dr. Anton Slodnjak. Avtor je tudi sam oskrbel nemški prevod.

šitroci res nekaj naučijo, da bodo znali toliko italijanščine, kot jo znajo otroci v italijanskih krajih, potem naj dovolijo, da bi se smel uporabljati slovenski materini jezik pri pouku in razlaganju v prvih razredih osnovnih šol v tistih krajih Videmske province, kjer živi prebivalstvo s slovenskim narečjem. Ta edina pametna in moderna pedagoška mera je nujno potrebna in prav lahko izvedljiva, ker imamo več kot dovolj že nastavljenih in tudi brezposelnih učiteljev, ki so doma iz Furlanske Slovenije in katerih materin jezik je slovensko narečje teh dolin.

Po tri ure na teden pouka slovenskega jezika zaradi razlaganja učnih predmetov v slovenskem narečju bi dvignilo nivo šole v naših krajih, pospešile pouk, omogočilo otrokom, da se perpektivno naučijo italijanščine, zaposlilo bi vse naše brezposelne učitelje in zadovoljilo vse starše v Furlanski Sloveniji, ker bi materini slovenski jezik dobil priznanje in bi se otroci naučili več italijanščine, potrebne za znanje v življenju. Italija bi dokazala, da je končno tudi v Videmski provinci, kot je že storila v drugih pokrajinah (Tržaško, Goriško, Poldižje, Aosta) šla na pot prave demokracije in pravičnega postopanja z manjšinami.

Novi avtonomni deželi Furlanija-Julij ska krajina bi moralo odpasti vse zastavljane furlanščine in slovenščine v Videmski pokrajini, t. j. jezikov, ki ju govori 95% vsega domačega prebivalstva. Razumemo, da pri centralističnem režimu v Rimu ni bilo razumevanja za specifične probleme naše dežele. Deželo bodo upravljali samo ljudje, izvoljeni iz teh krajev, ki poznajo naše probleme in ki bodo morali vpeljati take reforme, ki bodo v korist furlanskega in slovenskega

prebivalstva pri nas. To bo toliko laže, ker ne mi in ne Furlani ne zahtevamo mnogo, zahtevamo samo takšne realne stvari, ki so lahko izvedljive in v korist ne samo domačega prebivalstva, temveč cele Italije. Nas furlanske Slovence in Furlane hvalijo, da smo bili zmeraj zvesti, disciplinirani in pokorni sinovi Italije. Ta naša zvestoba pa še ne pomeni, da ne bi smeli zahtevati od italijanske države tega, kar nam pritiče. Zahtevamo, da bi bilo več industrije v naših krajih, da nam ne bi bilo treba hoditi po svetu, in zahtevamo malo bolj človeško šolo, kot pa je sedanja, bolj moderno, bolj odgovarjajočo pedagoškim načelom, da bi lahko učitelji z našima jezikoma — furlanskim in slovenskim — naučili naše otroke več znanja, več italijanščine in vsaj nekaj ljubezni do naših dveh domačih deželnih jezikov.

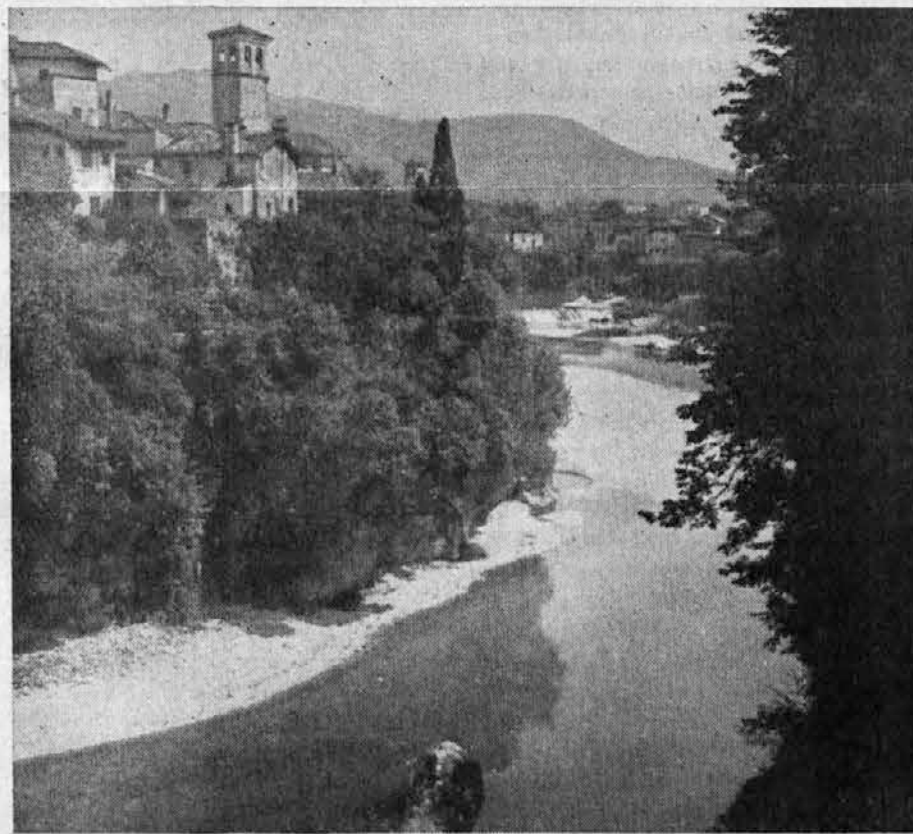
ZAKAJ SE TURISTI IZOGIBLJEJO
NADIŠ KRAJEV

Večkrat sem že bral v »Matajurju«, da opozarja oblasti na to ali ono, kar bi pripomoglo k razvoju turizma. Dovolite, da Vam povem moje mnenje kaj je največji vzrok, da se izogibljejo turisti naših krajev.

Nadiška dolina ima res dosti pogojev, da bi se mogel razviti turizem, a ni prave svobode. Izletniki, naveličani mestnega šuma, si žele prostosti, ko pridejo na deželo, pri nas pa te ne najdejo. Ko pridejo v naše vasi jih ponavadi že med potjo ustavijo karabinerji ali financarji in jih vprašajo za dokumente, kam gredo in kaj. Če se ti izletniki razgovarjajo z domačini, zopet zaslišujejo te in hočejo vedeti kaj so se razgovarjala s tujci, če jih poznajo in od kdaj itd. Je mar to svoboda? Naši ljudje niso nezaupljivi s tujci, kot jih nekateri opisujejo, češ da se skrijejo namesto, da bi pozdravili prišleca, nasprotno, radi bi povedali svoje težave, a so terorizirani, nočejo se zagovarjati zakaj in kaj so govorili.

Kako se bo mogel razviti na ta način turizem v Nadiški dolini? Če bi tako postopali z izletniki in domačini v drugih turističnih krajih, pa čeprav leže ti še bolj blizu meje, bi prav gotovo tudi tja ne zahajali več. Toda kaj takega se ne dogaja nikjer drugje kot samo v naši Slovenščini. Za tiste, ki hodijo na izlet v vasi naših zelenih dolin, tudi ne velja člen ustave, ki pravi, da ima vsak državljan pravico gibanja svobodno po vsem ozemlju Republike. Kaj spadajo naši kraji pod kako drugo državo in ali veljajo za nje kakšna druga pravila, da je treba imeti za vstop skoraj posebno dovoljenje? Vprašam se zakaj torej vznemirjajo domačine in izletnike.

Zvan Kulav

NADIŠA PRI ČEDADU

FRANCE BEVK:

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

Besede so napravile vtis. Nadškofovo obraz je bil rahlo zardel, desnica se mu je nemirna oprjemala naslonila. Oči so mu bile venomer uprte v kaplana, a niso izdajale občutkov.

Zazdelo se mu je, da hodi nekdo za njim. Morda ga plaši odmev lastnih korakov. Ni se mogel znebiti občutka, da mu nekdo sledi. Postal je in se ozrl. V gostem mraku ni bilo nikogar, potihnili so tudi koraki. Stopal je nagleje in napeto poslušal. Da, bil je le odmev njegovih korakov. Vendar se ni mogel iznebiti občutka tesnobe, spreletela ga je groznica, palico je krčeviteje stiskal v rokah. Zbežgan se je ozrl okrog, v nasprotni breg, kjer so v strmini stale razvaline srednjeveškega gradu. Saj jih ni razločno videl; njihova podoba mu je le iz spomina migotala pred očmi.

Ze je bil pri Svetem Kvirinu, med hišami, kjer je gorelo le nekaj samotnih luči. Odkril se je pred cerkvico, za nekaj trenutkov negotov obstal na križpotju cest. Kod? Cez most, ki se spenja nad globoko strugo Nadiže, ali na levo po ozki, samotni cesti skozi Brnas in pod Lan-

darjem ob vznožju hriba? Krenil je na levo. Morda bo v zatišju pobočja manj vetrovno; in ne bodo ga slepile luči samotnih avtomobilov.

Nadškofo je bilo že vse znano, vendar mu je Čedermac še enkrat opisal dogodke v kratkih besedah, le v glavnih potezah, a vroče in strastno. Še tako se mu je zdelo, da se medlo izraža in da je povedano le senca resnice. Četudi je govoril razburjeno, s tresočim se glasom, se mu je posrečilo, da je vdahnil govoru vsaj del svoje žalosti in ogorčenja.

Ni ga več motila prevara, da hodi nekdo za njim; koraki so mu gluho šumeli na pesku. Na samotni, kjer ga nič ni motilo, mu je zopet vstajalo v dušo in ga žgalo kot ogenj. A vendar mu je bilo zdaj vse jasno, do konca dognano, ni ga več trpilo nobeno vprašanje, nobena neresna uganka. Saj prav to, saj prav to... Nikjer niti žarka kakega upanja. In niti najmanjše špranjice, skozi katero bi se misel zatekla v samoprevaro... Dosegel je prvo vas. Med spečimi hišami je stopal tiho, narahlo, kakor da se mu svet ruši pod nogami. Bilo mu je, kakor da

stopa po materinih poslednjih besedah; bolelo ga je, kakor da gazi po trnju. Kdo ji je v predsrtni uri vdahnil žalostno resnico? Ali je čutila isto, kar čuti on v tem trenutku? Oba obožujeta! Ali sta v zmoti? Saj ni mogoče da bi bila v zmoti!

Znova je vzdihnil, tako iz srca, da se je preplašil jeka, ki se mu je iztrgal iz prsi. In se mu je porodila drzna, nemo-goča želja, kakor še nikoli v življenju. Da bi se mu v tej samotni prikazal Kristus, a on bi padel pred njim na kolena. »Povej mi, Gospod, reci mi, da sem na pravi poti; potrdi me v veri!« Ta misel, porojena iz dušne stiske, je bila tako živa, da je za hip začutil senco ob sebi. Zdrnil se je, skoraj bi mu bila palica pala iz rok.

»Glej, saj ne vem več, kaj delam«, je zašepetal pri sebi in se skesano pokrival. »Izčrpan sem, menda se me loteva mrzlica, bledem. Jutri bi moral vse preudariti, ne nocoj... Jutri, ko se bom prespal...«

Bil je zopet na samotni, daleč za vasjo, njegove so izginile, cesti se je približalo pobočje hriba in reke. Voda je rahlo, zamolklo šumela v globoki strugi, nad katero je viselo v sapi pošastno razgibano drevo. V gori je enakomerno šumelo; pesem vetra, ki je bila podobna padanju številnih slapov. Na drugi strani Nadiže, ob glavni cesti, so mežikale luči. Od Ko-

barida je privozil avto; dva trakova svetlobe sta kot svetle tipalke rezale mrak. Nebo na vzhodu se je rahlo razsvetlilo, bledelo bolj in bolj; mesec je bil skrit nad oblaki, ki so precejali sivo svetlobo. Tema se je razredčila; pokrajina je bila kot pobledele slika s črnimi obrisi dreves in komaj vidnimi sencami.

Tedaj se je Čedermacu znova zazdelo, da hodi nekdo za njim. Ozrl se je še enkrat; nikogar ni bilo, le samotna drevesa so ostala ob poti. Obšel ga je spomin... Pred letom je nekdo hodil po isti poti, ko ga je dohitel neznanec v turistovski obleki. Bil je gost mrak, niti sledu po mesečini, le od zvezd je rahlo sijalo, ni mu razločil obraza, zaradi samotne poti mu je bila družba ljuba, toda besede, ki jih je govoril neznanec, so mu bolj in bolj prebujale srh po hrbtu. Bil je velik porogljivec, s slastjo se je norčeval iz vsega, kar je bilo Čedermacu sveto. Med letom je bil že pozabil nanj, zdaj pa se mu je zazdelo, da njegovi koraki odmevajo v noč in ga motijo. In kakor da so njegove besede žive obvisle v zraku, da jih zdaj sproti pobirajo njegove misli. Takrat, pred letom, se je bil razvnel v ogorčenje, dvignil palico in zavpil: »Proč, satan!« Zdal je tem trenutku, da se mu je rogane kot robida oprjemalo duše, postiljal mu je z grenkimi občutki...

ZIVINOREJA

Naša živina v hlevih

Nič manj važna kot gibanje je za živino tudi svetloba. Količeka pomena je svetloba za rastline in za človeka, vemo vsi iz vsakdanje izkušnje.

Praviloma bi moralo biti v hlevu tako svetlo, da bi lahko še v najbolj oddaljenem kotu videli brez truda brati in površina oken bi morala znašati približno eno desetino tal ali en kvadratni meter na tri krave.

Važnost svetlobe sledi že iz tega, da se le pod vplivom sončne luči tvori v rastlinah zelenilo in pri živalih ter pri človeku rdeča krvna telesca.

Upoštevajoč te okolnosti se Danci v hlevih na primer ne zadovoljujejo samo z zadostno velikimi okni, marveč uporabljajo za hlevska okna posebno steklo, tako imenovano »vitosteklo«. To steklo propušta ultravioleto žarke, ki delujejo posebno učinkovito na tvorbo krvi. Danci pač dobro vedo: dosti dobre krvi, dosti mleka in obilo zdravja.

Tudi pomen zadostne množine svežega zraka za živino mora postati vsakomur jasen, ako upoštevamo, da potrebuje odraslo govedo toliko kisika v eni uri, kolikor se tega nahaja v 40 kubičnih metrih svežega zraka. Najvažnejši motor za tvorbo mleka so pljuča in če dobivajo pljuča v zatohlih hlevih v izrabljenem zraku premalo kisika, nazaduje molznost in živali se končno loti več ali manj prikrita

jetika. Zato za zadostno prezračevanje hlevov ne zadošča samo redno odpiranje vrat in oken ter spuščanje v tekaljšča. Vsakdo naj se po možnosti potruži, da uredi v hlevu tudi primerne dovodneke za dovajanje svežega zraka in odvodnike za odvajanje izrabljenega zraka. Dosedaj se je obnesel najboljše prezračevalni sistem, ki dovaja sveži zrak pod stropom hleva s počasnim pronicanjem in odvaja izrabljeni zrak 30 cm visoko od tal s posebnim dušnikom, ki pa mora segati najmanj pol metra nad sleme.

Nadaljnji pogoj za zadovoljivo uspevanje živine pozimi je snaga. »Red in snaga pol krme odvaga« pravi že star pregovor. Snažne pa moremo obdržati živali le v hlevih z urejeno notranjostjo, predvsem z nepropustnim podom in s primerno kanalizacijo (odtočni jarki za gnojnico).

Pomnimo, da je za vso živino pozimi v hlevih boljši suh mraz kot pa vlažna, zatohla gorkota!

(Konec)

Kako krmimo kokoši pozimi

Kakor je poletno krmiljenje poceni in enostavno, tako je pozimi drago in težko. Za to število živali v jeseni zmanjšamo in odstranimo vse starejše kokoši in slabe nesnice. Od mladine obdržimo le zgodnje jarcice, da nam z zimskimi jajci delno krjijo visoke stroške zimске prehrane.

Večerno krmiljenje je isto kakor poletno: zrnje, menjaje vsak dan drugo vrsto. Rabimo pa sedaj več: 5 do 6 dkg dnevno za vsako kokoš. Od časa do časa doma lahko tudi koruzo, krmimo vedno le v bližini kurnice, pod kako primerno streho, a ne v kurnici sami, ker želimo, da se kokoši utrdijo.

Jutranjo mehko hrano v obliki žganecv, v glavnem iz kuhanega in zmečkanega krompirja, dobrih, t. j. debelih pšeničnih otrobov in drobirja suhe deteljice. Žganci naj bodo trdi, napravimo jih brez vode. Da povečamo množino beljakovin v tej mešanici, dajemo več otrobov in čim manj krompirja. Deteljčni drobir vsebuje mnogo rudninskih snovi in precej beljakovin.

Temeljna zimska krma za kokoši je torej: jutranji žganci iz krompirja, otrobov in detelje, zvečer pa zrnje. Če pa zahtevamo od kokoši zimsko jajca v večjem številu, potem moramo tej krmi dodati še več beljakovin. Ta dodatek beljakovin pomešamo med jutranje žgance.

Odkod naj vzamejo te beljakovine? Kupljene beljakovine so drage, domačih pa navadno ni. V zadnjem času izdelujejo pri nas krvno moko, ki vsebuje zelo mnogo beljakovin (znana pod imenom

»ovaa«). Skuta je za odrasle kokoši draga, uporabljamo jo le pri piščancih. Izborna beljakovinstvo krmilo so rjavci hrošči. Na razpolago so pa le vsako tretje in četrto leto. V posušenem stanju vsebujejo celo tretjino beljakovin, ker je itak naša dolžnost, da te škodljivce povolimo in pobijemo, je le še potrebno da jih posušimo in spravimo na suho mesto za zimo. Znatne množine beljakovin vsebujejo tudi oljnatne tropine, ki so povsod poceni na razpolago. Če pa teh ni, imamo doma gotovo fižol, ki je poln beljakovin. Priporočljivo pa je, da dajemo le del beljakovinskega dodatka v tropinah ali fižolu, drug del pa v krvni moki, hroščih ali mesnih odpadkih. Važno je tudi posneto mleko. Kjerkoli ga imate, namesite žganec z njim in opustite krompir, ali pa zmanjšajte njegov delež! Važne so tudi sveže kosti zaradi rudninskih snovi. Kdor ima na razpolago mnogo teh kosti, mu priporočamo nabavo drobilnega stroja. Zdrobljenih kosti pa ne mešamo med jutranjo mehko hrano.

Pomnite torej: Običajni zimski krmi naših kokoši moramo brezpogojno dodati še beljakovin v kateri koli obliki, drugače ne moremo pričakovati jajca.

Če kokoši pridno nesejo, jim vseeno še manjka apna. Le vrzite kokošim pozimi nekaj jajčnih lupin, kako strastno jih pozobljejo! Dokaz, da nimajo dovolj apna. Zatorej ne zametujte jajčnih lupin poleti, kadar si kure potrebno apno same lahko poiščejo. Skrbna gospodinja spravlja vse leto suhe, zdrobljene jajčne

stoji pod lipo gosta skupina mož. Zaslišali so ga, četudi ga še niso mogli zagledati v mraku, utihnili so in vsi hkrati zastremeli na klanec.

»On je!« se je oglasil nekdo. »Seveda je on. Saj ga poznam po hoji.«

Ze je skoraj dosegel krmico, ko so mu stopili nekaj korakov naproti, Cedermac se je ustavil in se oprl na palico, ustavili so se tudi možje. Tudi fantje, ki so bili dotlej v izbi, so prišli in pristopili h gruči. Za hrbiti se jim je stiskal špehonja.

Kaplan jih je začuden zrl. Kaj mu hočejo? Kaj to pomeni? Med njimi je videl tudi Breškona, Birtiča in kovača Vanca. Zresnjeni obrzi so jim rahlo žareli v medli svetlobi, ki je padala skozi okna; v obeh se jim je izražalo začudenje, pomešano z zadovoljstvom.

»No, kaj je?« se je oglasil. »Kaj me tako gledate?«

»Torej ste se vrnil?« je spregovoril Breškon.

»Seveda sem se vrnil. Zakaj bi se ne bil vrnil? Kaj pa vi še vedno na nogah? Ob tej pozni uri?«

»Pravkar smo se posvetovali. Ako bi vas še ne bilo, bi vas šli iskat.«

»Iskat?« se je zavzel kaplan. »Kako — iskat? Kam?«

»V Čedad, v Videm, kaj naj vemo! Obljubili so nam, da se vrnete.«

Cedermac se je zmeraj bolj čudil.

»Pa kdo vam je obljubil?«

Tedaj so govorili vsi hkrati. Bilo je, kakor da se je zdril plaz gruča, ki se vala v dolino. Cedermac je s težavo lovil besede, ki so se prehitevale; zaradi omotice, ki mu je pijanila duha, jih je le z muko povezoval v smisel. Ustvaril si je medlo sliko, kaj se je prejšnjo noč godilo v vasi. Birtič se ni le širokoustil, ko je trdil, da ga ne dajo odpeljati. Kovač Vanc je bil opazil, da so prišli ponj in je sklicel ljudi. Ko so prazni prišli od kaplanije, so bili zbrani že vsi možje in fantje; niso mogli verjeti, da ga res nimajo s seboj. Morda pa so ga odvedli po stranski poti, po stezi, da bi jih prevarili. Zastavili so jim pot, kri je gorela, stiskale so se pesti, padale so grozeče besede. Ne dajo gospoda in tudi nočejo, da bi ostali otroci in starši, ki ne znajo jezika, brez božje besede kot živali v gozdu. Tega se ni bal povedati niti Birtiču; le Špehonje ni bilo, iz previdnosti se ni dal doklicati. Zastopniki oblasti so stali kot okameneli, dušila jih je jeza in osuplost. Tega niso pričakovali. Ne samo, da je bil kaplan opozorjen in jim je ušel, zdaj še ta očitni upor. Strašili so, grozili, a možje so stali kot stena; le en nepremišljen korak, tekla bi bila kri. Zbali so se, jim mirno prigovarjali in jim obljubili, da se kaplan vrne. Vrsničani so jim le z nezaupanjem odprli pot, da so odšli po klanec.

Cedermacu je od besed kar šumelo v glavi. Bil je začuden. Se zmeraj ni do konca poznal svojih ljudi. Morda so največ pripomogli k njegovi rešitvi. Bil jim je hvaležen, ganjen do dna duše, čeprav mu od velike izmučenosti obraz tega ni izražal. V svoji radosti so bili malce razočarani nad njegovo ravnodušnostjo. Ob misli, kaj bi se bilo lahko zgodilo, ga je spreletel srh po telesu.

»Torej je bilo le bolje, da sem pobegnila, je spregovoril zamolklo iz svoje poslednje misli. »Sicer bi si bili nakopali nepopravljivo nesrečo.«

»Še tako ni gotovo, da ne pride kaj nad nas, je rekel Breškon.

»Ne verjamem. Dogodka v lastno korist niso tako opisali, da bi se višja oblast zaradi ugleda ne čutila primorana seči po strahovanju. Boje se očitka, da niso dovolj poznali pravega razpoloženja ljudstva.«

»Pa kako ste izvedeli, da gredo po vas?« je vprašal Vanc. »Kdo vam je povedal?«

Cedermac se je ozrl po obrazih mož, očel so se mu ustavile na Birtiču. Ta ga je s pogledom rotil, naj molči. Bal se je.

»Nekdo izmed vas mi je prišel povedati, je rekel kaplan. »Ne smem ga imenovati. A tu pred vsemi ga pohvalim in se mu zahvaljujem. Usluge ni storil le meni, ampak tudi vam. In tudi vam se zahvaljujem, mu je od ganjenosti zapel glas. »Ako se bomo zmeraj tako držali, se nam nič ne more zgoditi.«

Nastalo je nekaj trenutkov molka.

»Zdaj je torej zopet, kakor je bilo?« je vprašal Birtič.

»Kako?«

»Po starem. Mislim — v cerkvi. Saj za to gre.«

Za to gre? Da, za to gre. Cedermac je stal kot olesnel, z zbeganim pogledom je premeril možje. Vse, kar je po poti z muko odganjal, mu je zdaj hkrati splavalo na površje. Kaj naj jim reče? Kako naj jim pove? Zakle se je bil: nikoli več! — a to ni bilo glavno. Bal se je njegovega začudenja, njihovih pogledov, besed in misli. Lagati jim ne sme, a tudi resnice jim ne more povedati.

»Da, v nedeljo bo vse po starem, mu je v stiski samo po sebi prišlo na jezik. In se je že skesal. Kaj je rekel? Kaj počenja? Preklicati ni mogel. »Lahko noč, možje!« je hitel; ni mu bilo več obstanka na mestu. »Pojdite domov! Lézite! Pozno je že...«

In se je skoraj opotekel po klanec. Počutil se je neizrekljivo bednega. Saj bo do tako in tako izvedeli! Obstal je in se ozrl, kakor da jim je hotel nekaj zaklicati, ki so še vedno stali na mestu. Pa se je znova pognal dalje.

Bil je razburjen do zadnjega vlakenca, ko je prišel domov. Iz kaplanije je še zmeraj sijala luč in trepetala na drevju. Kako da Katina še ni šla spat? Bil je ta-

Kako kisamo zelje

Za shranjevanje kislega zelja si najprej pripravimo primerne kadi, pokrov, kamele, nože in zadostno količino soli. Vse pa mora biti najskrbneje očiščeno, ker sicer dobi zelje neprijeten okus. Važni so tudi kamni; ne sme jih razjedati mlečna kislina, zato ne bomo uporabljale apnenca. Tudi nože pregledamo da so čisti in niso skrhani ter režejo drobno ter enakomerno. Najboljše je kisló zelje iz trdih glav poznega zelja. Čim trše so zeljnate glave, bolj beli in nežni so notranji listi. Pa tudi režemo lepše trde glave, kakor puhle in mehke. Narezane glave pokrite zložimo pod streho na kup za nekaj dni. Kup se začne potiti in zelje zori. Glave bodo postale lepe bele. Nato strebimo zelje, to je odstranimo zelene, nagnite ali pokvarjene liste ter glave zrežemo v polovice in jim odstranimo kocene. Če pa imamo dovolj velik premak za pri nožih, lahko režemo osnažene cele glave, ki se dajo tudi lepše rezati. Vendar jim moramo prej izrezati z nožem trde kocene.

Narezano zelje v večjem škaru dobro zmešamo s soljo in kumno, da je vsa sol enakomerno porazdeljena. Zeljarji, ki so spretnejši, solijo sproti pri vlaganju v kad, ali kakor rečeno, za to je treba dobre vaje. Na 10 kg narezanega zelja računamo približno dobre četrtilograma soli in 1 dkg kumne. Dno sodčka in stene obložimo s čistimi večjimi listi zelja, da zelje ne pride v dotik z lesom, nato pa nakladamo zelje v plasteh v kad, vsako plast dobro potlačimo s težkim lesenim batom, da stopa vlaga iz njega, vendar ne sme biti zmečkanó. Ko je kad približno polna, naložimo na vrh čiste zeljnate liste, pokrijemo sodček z desko, malo manjšo kakor je posoda in jo obtežimo z večjim, dobro umitim kamnom, tako, da leži zelje prav trdno in da izstopi kmalu voda čez pokrov. Ze po četrtem tednu je navadno kisló zelje za uživanje. Ko je kisanje končano in se pena na površju zelja ne pokaže več, previdno odložimo kamen in desko ter odstranimo vse pene s površja, odstranimo tudi zgornje cele liste in kad ob robu nad zeljem, kakor tudi deske in pokrov čisto umijemo. Nato pokrijemo zelje s snažnim belim platnenim prtom, ki smo ga prej oželi v slani vodi, nanj položimo pokrov in kamenje.

Ce voda ni stopila čez pokrov, tedaj dolijemo toliko prekuhane in zopet ohlajene slane vode, da stoji nad pokrovom. — Na liter vode vzamemo 3 dkg soli. Zeljna voda mora pokrov vedno pokrivati, sicer se zelje kvari.

Nega zob

Lepi in zdravi zobje so najlepši okras čbrazu. Slabi in nenegovani zobje pa so često posrednik raznih prebavnih motenj in notranjih obolenj. Da jih ohranimo lepe in zdrave — nekaj kratkih navodil:

1. Zobe imamo, da z njimi grizemo! Čim čvrstejša je hrana, tem več dela ima zob. Torej, jejmo zapečen kruh, surovo korenje in jabolka. Vitamina A in C, ki jih vsebujejo, bosta ohranila zdrave vaše dlesni in sluznico. Krepko žvečenje okrepi tudi zobne korenine in povzroči, da se dlesni dobro prekrvijo.

2. Zobe si očisti vsaj dvakrat dnevno! Nikdar ne pojdi spat z neočiščenimi zobmi, sicer se tvorijo škodljive kisline, ki ravnó zobno sklenino. Se prav pozorno naj si čistijo zobe kadilci, da jim zobje ne porumene.

3. Leno žvečenje, enostranska mesna hrana, pomanjkanje vitaminov, tvorba zobnega kamna in zanemarjena nega so najboljše posrednik za oslabljenje dlesni, to pa ima za posledico izpadanje zdravih zob, paradentozo.

4. Obišči zobozdravnika redno dvakrat na leto! Tako se izogneš bolečinam in izgubi zob. Kdor gre k zobozdravniku šele, ko čuti bolečine, naj se ne čudi, če ga bo bolelo tudi plombiranje in zdravljenje zob.

5. Kakor na svoje zobe, pazi tudi na zobe svojih otrok; tudi te pelji redno k zobozdravniku. Mnenje nekaterih staršev, da mlečnih zob ni treba zdraviti, je popolnoma zgrešeno.

6. Sladkarije so sovražnik zob. Sladkor in slina tvorita kisline, ki uničujejo zobno sklenino.

7. Žene naj še zlasti skrbje za svoje

zobe med nosečnostjo in dojenjem. Vitamin A in kalcijevi preparati so v tem času zelo priporočljivi.

8. Izgubljen zob je treba takoj nadomestiti! Ne samo, da na vidnem mestu manjkajoči zob kvari videz in povzroči občutek potrtosti in sigurnosti, zmanjšana je žvečilna moč čeljusti, premalo prežvečena hrana pa povzroči prebavne motnje.

Odgovorni urednik: Tedoldi Vojmir
Reg. Videmske sodnije št. 47
Tiska: Tiskarna L. Luchesi - Gorica

ko do konca razdražen, živčno napet, da ga je vsaka majenkost jezala. Vrata so bila zaklenjena, s palico je potrkal nanje. Katina mu je odprla.

»Ti si? Martinac!«

Hotela se mu je vreči okrog vratu, a mu je, ko ga je videla tko grozeče resnega, le segla v roko.

»Zakaj pa še nisi šla spat?« je strogo zarenčal.

Bil je prehudó zadet od drugih občutkov, da bi bil mogel razumeti sestrično veselje nad njegovo vrnitvijo. Bil je slep in gluha za vse ostalo in ni opazil, s kako drhtečim srcem ga je pričakovala. Kako se je bala zanj, ko je v noči zaman trkala na vrata njegove sobe, kako je ginevala od žalosti in skrbi, ko je spoznala, da je izginil neznano kam! Se je bila sled joka na njenem obrazu. V njeno raznežnost in veselje je kanila grenka kaplja.

»Čakala sem te, da ti dam večerjo, je zajecjajala.

»Kako si pa vedela, da pridem?« je vprašal nekoliko mehkeje. »Ničesar ne potrebujem. Sem že večerjal. Pojdi in lézi!«

Katina je dvignila oči, v katerih so se bile nabrale solze. Tiho je odšla, tiho je zaprla vrata za seboj. Cedermac ni slišal njenih korakov na stopnicah, niti diha stopinj nad glavo.

(Nadaljevanje sledi)